

**DET KONGELIGE
HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENT**

Statsråden

Stortinget
Kontroll- og konstitusjonskomiteen
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref
201202539-/KTA/ACHJ

Dato
29.06.2012

**Om kommunenes forvaltning av midler bevilget over kapittel 761, post 61
Vertskommuner - henvendelse fra Kontroll- og konstitusjonskomiteen**

Jeg viser til Kontroll- og konstitusjonskomiteens brev av 12. juni 2012, hvor komiteen ber om en redegjørelse for hvordan regjeringen vil sikre at kommunene benytter det øremerkede tilskuddet til vertskommuner i tråd med Stortingets forutsetninger.

Etter ansvarsreformen i helsevernet for psykisk utviklingshemmede, som ble gjennomført tidlig på 1990-tallet, overtok 33 kommuner ansvaret for en rekke beboere hjemmehørende i andre kommuner. Formålet med den øremerkede tilskuddsordningen er å kompensere de 33 vertskommunene for det ansvaret de tok for beboere som valgte å bli boende i institusjonskommunen, jf Prop 1 S (2011-2012). Tilskuddet til den enkelte kommune ble blant annet beregnet ut fra kostnadene ved tidligere institusjonstilbud og varierer derfor fra kommune til kommune. Tilskuddet var ment å dekke hele kommunens tjenestetilbud, herunder helse- og sosialtjenester, bolig og tekniske tjenester, aktivitetstilbud, opplæring, kulturtilbud m.v. For flere mindre vertskommuner var disse institusjonene kommunens største arbeidsplass og innebar en kraftig utvidelse og omstilling av hele kommunens virksomhet.

Reformen for mennesker med psykisk utviklingshemming ble satt i verk 1. januar 1991. Da ble det fylkeskommunale HVPU nedlagt og kommunene overtok primæransvaret for å yte nødvendige tiltak og tjenester til alle psykisk utviklingshemmede, også de som fram til dette tidspunkt hadde hatt et tilbud i HVPU. I St.prp. nr. 61 (1996-97) Om kommuneøkonomien 1998 m.v. redegjøres det for forslaget om å innlemme i inntektssystemet størstedelen av det daværende øremerkede tilskudd til psykisk utviklingshemmede over Sosial- og helsedepartementet sitt budsjett og å innføre antall

psykisk utviklingshemmede som et eget kriterium i inntektssystemet. Det vises til at: *"Ved å bruke antall psykisk utviklingshemmede som kriterium vil det i utgangspunktet skje en omfordeling av midler mellom kommunene. Noen kommuner vil tape på omleggingen, mens andre vil komme ut med en gevinst. Kommunene som taper på omleggingen av systemet for tildeling av midler til psykisk utviklingshemmede vil bli kompensert for dette tapet sett i sammenheng med tap/gevinst ved omleggingen av inntektssystemet fra 1997. Midler til spesielt ressurskrevende psykisk utviklingshemmede, dagens innsatsmidler, skal fortsette som øremerket tilskudd."* Det følger videre bla av St. prp. nr 1 (1999-2000) for det daværende Sosial- og helsedepartementet at dette øremerkede tilskuddet har som formål *"å skjerme 33 vertskommuner mot visse omfordelingsvirkninger i inntektssystemet."*

Vertskommunetilskuddet har over tid blitt sett i nær sammenheng med inntektssystemet for kommunene. I 2005 ble deler av vertskommunetilskuddet, tilsvarende den daværende verdien av kriteriet psykisk utviklingshemmede over 16 år innlemmet i det generelle rammetilskuddet til kommunene. Den øvrige delen av tilskuddet forble øremerket. Det vises til nærmere omtale av innlemmingen i St. prp. Nr. 61 (2005-2006). Om lokaldemokrati, velferd og økonomi i kommunesektoren 2007 (kommuneproposisjonen). Todelingen av tilskuddet viste seg imidlertid å være for komplisert, og fra 2009 ble den andelen av tilskuddet som ble omfattet av inntektssystemet, ført tilbake til det øremerkede tilskuddet, jf St. prp. nr 57 (2007-2008).

Helsedirektoratet har på bakgrunn av dette lagt til grunn i sin forvaltning av ordningen at det ikke er krav til rapportering fra vertskommunene da ordningen anses å være en kompensasjonsordning. Midlene fordeles gjennom en øremerket tilskuddsordning fordi kompensasjonen er vanskelig å ivareta innenfor det ordinære inntektssystemet til kommunene. Jeg viser i denne sammenheng bla til forsøk med innlemming av deler av tilskuddet i inntektssystemet fra 2005, som viste seg å være for komplisert. Antall vertskommunebeboere telles imidlertid hvert år og vertskommunetilskuddet justeres årlig på bakgrunn av frafall av beboere, jf bla Prop 1 S (2011-2012).

Eigersund kommune oppgir at opplysningene som fremkommer av mediaoppslag ikke er fullstendige. Det tas ikke hensyn til kommunens utgifter til vertskommunebeboere utover helse- og omsorgstilbud i hjemmet. Det er blant annet ikke medregnet tekniske tjenester, kulturtiltak, byggkostnader (vedlikhold m.m.), og utgifter til Aktivitetssenter Lysgården som gir tilbud til denne målgruppen, pensjonsordninger til de ansatte, voksenopplæring for vertskommunebeboere, og administrative kostnader.

Vertskommunetilskuddet til de enkelte kommuner ble i utgangspunktet fastlagt bla på grunnlag av kurdøgnprisene i de aktuelle institusjoner beboerne var bosatt i. Kurdøgnsprisen omfattet alle deler av tilbudet til beboerne, som bla botilbud, arbeids- og aktivitetstiltak, kulturtilbud og behovet for helse- og omsorgstjenester. Vertskommunetilskuddet skal altså dekke et bredt spekter av tilbud i kommunene og ikke kun helse- og omsorgstjenester.

Tildeling av tjenester for vertskommunebeboerne skjer etter en individuell vurdering av den enkeltes behov, på lik linje med andre tjenestemottakere. Kontrollen av om disse brukerne får et forsvarlig tilbud sikres via de ordinære kanaler for saksbehandling, klage og tilsyn. Det er altså ikke vertskommunetilskuddets størrelse som bestemmer den enkeltes tjenestetilbud, men den enkeltes behov. Selv om formålet med Vertskommunetilskuddet er å skjerme vertskommunene for omfordelingsvirkninger i inntektssystemet, er det svært uheldig, og i strid med reformens intensjoner, dersom kommunenes praksis medfører at disse beboerne ikke får et forsvarlig tilbud i tråd med de rettigheter de har etter aktuell lovgivning. Jeg minner om at hensikten med reformen også var å gi tidligere institusjonsbeboere et bedre tilbud enn de hadde hatt tidligere.

Jeg vil sørge for at vertskommunene fører et prosjektreknskap for tilskuddet, slik at det kan dokumenteres at tilskuddet er nyttet etter hensikten. Kommunene må kunne fremvise dette til tilskuddsforvalter ved forespørsel.

Med vennlig hilsen

Anne-Grete Strøm-Erichsen